

r.pr. dr hab. Michał Wojewoda, prof. UŁ

Instytucja przedawnienia po zmianach kodeksu cywilnego

(szkolenie 22.11.2018)

Nowa regulacja przedawnienia

nowela z 13.04.2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 1104)

Trzy grupy zagadnień:

[od 9 lipca 2018 r.]

(I) Konstrukcja przedawnienia (zmiany w obrocie konsumenckim)

- tradycyjna konstrukcja (**zasady ogólne**) i nowa regulacja chroniąca konsumenta (**przedawnienie konsumenckie**) (przedawnienie na zarzut lub z urzędu)

(II) Terminy przedawnienia (zmiany dotyczą wszystkich typów relacji)

- skrócenie 10 letniego terminu przedawnienia do **6 lat**
- wydłużenie terminów co najmniej 2 letnich przez odsunięcie chwili **zakończenia terminu na koniec roku kalendarzowego**

(III) Regulacje intertemporalne

- zasadą bezpośrednio stosowanie nowych regulacji
- roszczenia przysługujące konsumentom wg. dotychczasowych zasad

Przedawnienie – za i przeciw

Jedna z instytucji dawności – służy usunięciu rozbieżności między stanem faktycznym a stanem prawnym.

Argumenty za (pragmatyczne):

- pewność prawa – nierealizowanie uprawnień mimo upływu czasu rodzi pytanie, czy uprawnienia ta rzeczywiście nadal przysługują;
- kłopoty dowodowe w związku z upływem czasu;
- ułatwienie dla sądu, unikanie przewlekłych dowodowo spraw;
- sankcja dla uprawnionego, który we właściwym czasie nie realizuje roszczeń (podmiot bierny nie zasługuje na ochronę);
- w obrocie gospodarczym – sprawność obrotu i dyscyplina jego uczestników;
- stabilność i pewność stosunków społecznych (znaczenie także dla osób trzecich).

Argumenty przeciw (słusznościowe):

- zastrzeżenia moralne – czy można pozbawiać uprawnienia w ten sposób?
- czy należy premiować bierność dłużnika dając szansę uchylenia się od obowiązku?

Przedawnienie – za i przeciw

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 1.09.2006 r., SK 14/05:

Nie mogą w systemie prawnym istnieć unormowania, które umożliwiają dochodzenie praw czy ich wykonywanie z jednoczesnym nałożeniem na inne podmioty obowiązków im odpowiadających ad infinitum, przez czas nieokreślony, oraz takie, które powodują permanentny stan niepewności co do rzeczywistego stanu prawnego.

Z drugiej strony TK podkreślał w różnych orzeczeniach, że nie istnieje w prawie polskim „prawa do przedawnienia” czy „ekspektatywa przedawnienia” → teoretycznie mógłby zatem istnieć system bez przedawnienia!

Przedawnienie – za i przeciw

Ważne pytania – Co jest **zasadą**? Co **wyjątkiem**?

- Zasadą niemożność przymusowej realizacji zobowiązania po odpowiednio długim czasie (wtedy wyjątkiem byłoby zaspokojenie wierzyciela mimo upływu przedawnienia)?
- Zasadą obowiązek wykonania zobowiązania (wtedy przedawnienie jest wyjątkiem)?

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8.10.2013, SK 40/12

→ zasadą jest, że każdy powinien wypełniać ciążące na nim zobowiązania, a nie oczekiwać na ich przedawnienie(!)

Przedmiot przedawnienia

Art. 117 §1 k.c. - Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, **roszczenia majątkowe** ulegają przedawnieniu.

[przepis w tym kształcie od 1964 r.]

Nie przedawniają się zatem:

- **prawa władcze** (prawa rzeczowe), ale tu pojawia się zasiedzenie, *desuetudo*
- **prawa kształtujące**, ale te zasadniczo wygasają po upływie krótkich terminów prekluzyjnych

Brak przedawnienia roszczeń niemajątkowych np. roszczenia z art. 24 k.c. - ochrona niemajątkowa dóbr osobistych.

Wyjątki dotyczące nieprzedawniania się roszczeń majątkowych:

- 'odporność na upływ czasu' np. roszczenie o zniesienie współwłasności (art. 220 k.c.)
- poddanie roszczenia bardziej surowemu rygorowi związanemu z upływem czasu (prekluzja) np. roszczenie posesoryjne (art. 344 k.c.)

(I) Konstrukcja przedawnienia

Znamienna ewolucja regulacji kodeksowej:

Art. 117 k.c. – wersja z 1964 r.

§ 2. *W stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej, które podlegają państwowemu arbitrażowi gospodarczemu, **roszczenie przedawnione wygasa.***

*W innych stosunkach **nie można roszczenia przedawnionego dochodzić,** chyba że ten, przeciwko komu roszczenie przysługuje, zrzeka się korzystania z przedawnienia; zrzeczenie nie może nastąpić przed upływem przedawnienia.*

§ 3. *Sąd, państwowa komisja arbitrażowa lub inny organ powołany do rozpoznawania spraw danego rodzaju **uwzględnia upływ przedawnienia z urzędu.** Można jednak nie uwzględnić jego upływu, jeżeli termin przedawnienia nie przekracza lat trzech, a opóźnienie w dochodzeniu roszczenia jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami i nie jest nadmierne.*

Przedawnienie - ewolucja regulacji kodeksowej

Pod rządami kodeksu z 1964 r. **dualizm regulacji** - przeciwstawienie **obrotu uspołecznionego** pozostałym przypadkom.

Dwa różne mechanizmy:

1) w obrocie uspołecznionym przedawnienie zrównane z prekluzją (dyscyplina obrotu międzyj.g.u.) → **roszczenie wygasa(!)**

2) w pozostałych przypadkach – tradycyjna konstrukcja:

Przedawnienie powoduje osłabienie roszczenia („**nie można roszczenia dochodzić**”). Zamiana zobowiązania cywilnego w **zobowiązanie naturalne**.

Dług ciągle istnieje, ale odpada odpowiedzialność po stronie dłużnika.

Wierzyciel **nie może skorzystać z przymusu państwowego** w celu wyegzekwowania roszczenia (**wierzytelność jest niezaskarżalna**). Dobrowolna zapłata stanowi jednak świadczenie należne.

Na gruncie regulacji kodeksu cywilnego w wersji z 1964 r.

- sąd uwzględniał przedawnienie z urzędu(!)
- wyjątkowo można było przedawnienia nie uwzględnić – art. 117 §3 k.c.

Przedawnienie - ewolucja regulacji kodeksowej

Art. 117 k.c. – wersja z **1990 r.** (nowela lipcowa) – zmiana § 2, uchylenie § 3

§ 2. Po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne.

Jednolita konstrukcja przedawnienia

- przedawnienie powoduje osłabienie roszczenia (zobowiązanie naturalne)
- dwie przesłanki
 - upływ czasu
 - zarzut dłużnika
- przedawnienie **tylko na zarzut(!)** (powrót do konstrukcji z art. 106 popc z 1950 r.)
- sąd nie bada z urzędu upływu terminu przedawnienia
- podniesienie zarzutu wyjątkowo może być uznane za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (nadużycie prawa podmiotowego – art. 5 k.c.)

Nowela z 13.04.2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 1104)

Art. 117 k.c. – wersja z 2018 r. - dodatkowy §2¹

*§ 2¹. Po upływie terminu przedawnienia **nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi**.*

Nowy art. 117¹ k.c.

*§ 1. W wyjątkowych przypadkach **sąd może, po rozważeniu interesów stron, nie uwzględnić upływu terminu przedawnienia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi, jeżeli wymagają tego względy słuszności.***

§ 2. Korzystając z uprawnienia, o którym mowa w § 1, sąd powinien rozważyć w szczególności:

- 1) długość terminu przedawnienia;*
- 2) długość okresu od upływu terminu przedawnienia do chwili dochodzenia roszczenia;*
- 3) charakter okoliczności, które spowodowały niedochodzenie roszczenia przez uprawnionego, w tym wpływ zachowania zobowiązanego na opóźnienie uprawnionego w dochodzeniu roszczenia.*

Przepisy obowiązują od 9 lipca 2018 r.

Nowela z 13.04.2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 1104)

Z uzasadnienia projektu ustawy (druk sejmowy 2216):

„Czasowe ograniczenie możliwości dochodzenia przez przedsiębiorcę obowiązku świadczenia **nie powinno być uzależnione wyłącznie od woli konsumenta** będącego słabszą stroną stosunku prawnego i nie zawsze świadomego możliwości podniesienia zarzutu przedawnienia.

Wobec tego, w obrocie konsumenckim uwzględnianie przedawnienia na zarzut **nie wydaje się znajdować wystarczającego uzasadnienia z punktu widzenia zasad państwa prawa**, takich jak obiektywna przewidywalność skutków zachowań podmiotów prawa cywilnego oraz pewność i bezpieczeństwo obrotu prawnego.” (???)

Przedawnienie w obrocie konsumenckim i w pozostałych relacjach

Ponownie dualizm regulacji – zasady ogólne i przedawnienie konsumenckie.

Nowe przepisy dotyczą roszczeń przysługujących **przeciwko konsumentowi**.

Definicja **konsumenta** - art.22¹ k.c. - *Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.*

- nie ma relacji między dwoma konsumentami!
- nie ma pojęcia konsumenta poza stosunkami umownymi!

Definicja **przedsiębiorcy** - art.43¹ k.c. - *Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.*

Wniosek: Nowe przepisy chroniące konsumentów dotyczą wyłącznie przedawnienia roszczeń w stosunkach kontraktowych (nie dotyczą deliktów, bezpodstawnego wzbogacenia, roszczeń prawnorzeczowych).

Konieczność badania charakteru relacji

Istotna faza wstępnego badania pozwu, zwłaszcza w sprawach rozpatrywanych w trybie nakazowym lub upominawczym.

Potrzeba ustalenia, **czy pozwany jest konsumentem** w rozumieniu art. 22¹ k.c. Od tego zależy, czy przedawnienie będzie uwzględniane na zarzut, czy z urzędu.

Powództwo z wnioskiem o wydanie nakazu zapłaty:

- Jeżeli stosunki konsumenckie a pozew nakazowy lub upominawczy
→ sprawa do postępowania zwykłego i oddalenie powództwa
- Jeżeli stosunki INNE → nakaz zapłaty i ewentualnie oczekiwanie na zarzuty pozwanego

Z punktu widzenia profesjonalnego powoda, bardzo istotne, aby:

- nie dopuścić do przekonania, że doszło do przedawnienia (zwłaszcza gdyby sugerowała to data wymagalności roszczenia) lub, ewentualnie,
- podkreślić, że pozwany nie jest konsumentem.

Dwa modele przedawnienia

1) Obrót powszechny, profesjonalny, a także roszczenia (kontraktowe) konsumenta wobec przedsiębiorcy – zasady ogólne:

→ dotychczasowa formuła

Upływ przedawnienia nie powoduje wygaśnięcia roszczenia tylko jego osłabienie.

Dług istnieje – jeżeli dojdzie do spełnienia świadczenia, wierzyciel może skorzystać z prawa *soluti retentio* (świadczenie jest należne)

Dodatkowo **przedawnienie tylko na zarzut** (odpowiednio wyraźny)

Wyrok SN z 23.3.2018 r., I CSK 351/17: *Nie jest dopuszczalne podniesienie zarzutu przedawnienia w sposób dorozumiany.* (przejaw ochrony wierzyciela)

2) Obrót konsumencki – **przedawnienie konsumenckie:**
– roszczenia (kontraktowe) przedsiębiorcy wobec konsumenta

→ nowa regulacja, przewidziana w art. 117 §2¹ oraz w art. 117¹ k.c.

Dwa ważne pytania:

- czy dług nadal istnieje?
- jakie są przesłanki przedawnienia?

Przedawnienie w stosunku do konsumenta

Kluczowa wykładnia sformułowania zawartego w art. 117 §2¹ k.c.

„po upływie przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi”

Dwie opcje interpretacyjne:

1) nie można domagać się spełnienia świadczenia???

To by jednak znaczyło, że dług wygasa (por. art. 353 k.c.)?!?

2) nie można skutecznie dochodzić zaspokojenia przy użyciu przymusu państwowego?

Na drugą interpretację jednoznacznie wskazuje uzasadnienie projektu noweli z 18.4.2018 r. - **nowa regulacja dotyczy zatem wyłącznie postępowań spornych(!)**

Argument historyczny – k.c. z 1964 r. *„nie można roszczenia przedawnionego dochodzić”* – takie określenie oznaczało osłabienie roszczenia.

Argument systemowy - art. 411 pkt 3 k.c. - *Nie można żądać zwrotu świadczenia, jeśli zostało spełnione w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu.*

To znaczy, że **dług nadal istnieje!**

Podstawowa różnica: → sąd uwzględnia przedawnienie z urzędu (z wyjątkami z art. 117¹ k.c.) - pozostaje zatem tylko jedna przesłanka przedawnienia – **upływ czasu**

Roszczenia przedawnione - etap przedsądowy

Problem **wezwań do zapłaty**:

- wydaje się, że można wzywać do zapłaty (obowiązek zapłaty nadal istnieje), choć nie powinno się wskazywać na możliwość przymusowej realizacji roszczenia (bo co do zasady możliwości tej nie ma);
- jeżeli dojdzie do zapłaty – **świadczenie jest należne** – brak przepisów dających podstawę do domagania się zwrotu zapłaconych kwot;
- przeciwnie, jeśli zapłata nastąpiła, wierzyciela chroni art. 411 pkt 3 k.c.

„Nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli świadczenie zostało spełnione w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu”

- nawet gdyby uznać, że wezwanie nie było dopuszczalne, to nie ma innej „sankcji” **domagania się od konsumenta zaspokożenia roszczenia** niż uwzględnienie przedawnienia z urzędu, ale ta „sankcja” aktualna jest tylko w procesie o zasądzenie świadczenia(!)

Roszczenia przedawnione - etap przedsądowy

Przepisy ogólne przewidują możliwość **zrzeczenia się zarzutu przedawnienia**

Wyrok SN z 16.02.2012 r., III CSK 208/11: *Zrzeczenie się korzystania z zarzutu przedawnienia następuje w drodze jednostronnej czynności prawnej zobowiązanego, która zgodnie z art. 60 k.c., wobec braku odmiennego wymagania ustawowego, może być dokonana w dowolnej formie. Innymi słowy, zrzeczenie się korzystania z zarzutu przedawnienia może być wyrażone przez każde zachowanie się pozwanego, które ujawnia jego wolę w tym zakresie w sposób dostateczny.*

[ale może być także 'ukryte' w umowie – ugoda, odnowienie, uznanie]

Z chwilą zrzeczenia się korzystania z zarzutu przedawnienia bieg przedawnienia roszczenia rozpoczyna się na nowo.

Wyrok SN z 21 listopada 2008 r., V CSK 164/08: *Złożenie oświadczenia o uznaniu długu po upływie biegu terminu przedawnienia [...] może być oceniane w świetle postanowień art. 117 § 2 zd. 2 k.c. jako zrzeczenie się zarzutu przedawnienia. (ochrona wierzyciela)*

Zrzeczenie się zarzutu przedawnienia

Wyrok SN z 21.07.2004, V CK 620/03:

*Zrzeczenie się zarzutu przedawnienia jest jednostronną czynnością prawną, która wywołuje skutki prawne *ex nunc*. Jest to wykonanie prawa kształtującego. Jeśli zrzeczenie się zarzutu przedawnienia jest oświadczeniem woli, to należy do niego stosować wszelkie reguły dotyczące składania oświadczeń woli. Zrzeczenie się zarzutu przedawnienia wywołuje zatem skutki prawne, gdy doszło do drugiej strony w taki sposób, iż mogła zapoznać się z jego treścią.*

Tylko wówczas można przyjąć dorozumiane oświadczenie woli dłużnika o zrzeczeniu się zarzutu przedawnienia, gdy jego zamiar zrzeczenia się zarzutu przedawnienia wynika w sposób niewątpliwy z towarzyszących temu oświadczeniu okoliczności. Takie okoliczności to np. pertraktacje dłużnika z wierzycielem na temat rozłożenia długu na raty, zawarcie umowy nowacyjnej, zawarcie ugody sądowej lub pozasądowej.

Tak również **Wyrok SA w Łodzi z 17.01.2013 r., I ACa 1023/12.**

Roszczenia przedawnione - etap przedsądowy

Nowe przepisy: problem **czynności prawnych z konsumentem** z upływie terminu przedawnienia zmierzających do przywrócenia zaskarżalności (ugoda, odnowienie):

[nie może być mowy o rzeczeniu się zarzutu przedawnienia, bo sąd działa z urzędu]

- nie ma zakazu dokonywania takich czynności (potrzebna jednak **umowa**)
- brak wystarczających podstaw do uznania czynności za bezwzględnie nieważną (granice swobody umów- art. 353¹ k.c., kwestia przesłanek z art. 58 k.c.)
- nie ma przeszkody do powrotnej zamiany zobowiązania naturalnego w zobowiązanie cywilne – dług istnieje i dłużnik może chcieć się z niego wywiązać mimo przedawnienia - skoro może zapłacić, może też „zobowiązać się”, że zapłaci.
- nowa czynność prawna to nowy tytuł (*causa*) do domagania się zapłaty(!),

Autonomia woli w prawie cywilnym - nawet czynności ewidentnie korzystne dla danej strony wymagają zasadniczo jej zgody – zwolnienie z długu (art. 508 k.c.), zwalnianie przejęcie długu (art. 519 k.c.) → ustawodawca pozwala dłużnikowi decydować o jego długu; nawet darowizna jest umową (art. 888 k.c.) – bez zgody obdarowanego nie ma ważnej darowizny.

Czynności prawne z konsumentem dokonane po terminie przedawnienia

Pytanie o możliwość przymusowego dochodzenia roszczeń określonych w czynności prawnej dokonanej po upływie terminu przedawnienia?

Nowy tytuł, nowa *causa*, nowe ZASKARŻALNE roszczenie wobec konsumenta!

Odnowienie – całkiem nowy tytuł - surogat wykonania zobowiązania (inny sposób zapłaty – pierwotne zobowiązanie wygasa).

Uгода, zmiana umowy (nowy plan spłat) – swoboda kontraktowania nakazuje przyjąć, że dłużnik może na nowo uczynić zobowiązanie zaskarżalnym.

Wskazanie daty wymagalności roszczenia w pozwie (art. 187 § 1 pkt 1¹ k.p.c.)
→ nowa data wymagalności wynikająca z dokonanej czynności(!)

Sąd powinien rozpoznać sprawę i jeśli potwierdzą się twierdzenia powoda wskazane w pozwie, powinien uwzględnić powództwo.

ale...

Czynności prawne z konsumentem dokonane po terminie przedawnienia

Możliwość konsumenta **uchylenia się od skutków oświadczenia woli (konsument nie wiedział, że wierzytelność jest niezaskarżalna)??**

- błąd (co do prawa)??? – art. 84 k.c.
 - ma dotyczyć treści czynności prawnej
 - ma być istotny
 - przy czynnościach odpłatnych (czyli każda właściwie forma umowy)
 - błąd wywołany przez drugą stronę
 - wiedza drugiej strony o błędzie
 - możliwość dostrzeżenia błędu przez drugą stronę
- podstęp - umyślne wprowadzenie w błąd (np. przez zapowiedź procesu sądowego i egzekucji) – art. 86 k.c.

Procedura uchylenia się – art. 88 k.c. – oświadczenie złożonej drugiej stronie (w formie pisemnej *ad probationem*). **Termin na uchylenie się:** rok od wykrycia błędu.

W efekcie: czynność nieważna *ex tunc*!

Czynności prawne z konsumentem dokonane po terminie przedawnienia

Jeżeli konsument uchyli się od skutków czynności, to na jej podstawie nie można już dochodzić roszczeń. Drugie ważne pytanie dotyczy jednak **losów świadczenia (choćby częściowego) spełnionego na podstawie tych czynności:**

- **Odnowienie** – świadczenie należy uznać za nienależne.

Upadek podstawy prawnej (*condictio causa finita*).

- **Uгода**, inne zmiany umowy – możliwa próba argumentacji, że chodziło o spełnienie świadczenia, do którego tytuł wynikał z zobowiązania w pierwotnym kształcie, zobowiązania które istniało i było należne(!)

Można jednak twierdzić, że dłużnik w praktyce świadczył w celu wykonania zobowiązania w nowym kształcie, a skoro ten nowy kształt zobowiązania został podważony, to świadczenie jest nienależne.

• Być może najbezpieczniejsza byłoby neutralne **uznanie długu** bez zmian zobowiązania? Jeśli dłużnik następnie płaci, to tytułem pozostaje pierwotny obowiązek, który jest wprawdzie przedawniony, ale istniejący.

Nieuwzględnienie przedawnienia przez sąd (zasady ogólne i obrót konsumencki)

Dwie odrębne grupy przypadków

→ kwestie konstrukcyjne determinują stwierdzenie, kiedy przedawnienie nie będzie uwzględnione (nieuwzględnienie zarzutu lub nieuwzględnienie upływu terminu).

Należy osobno przeanalizować:

- 1) Zasady ogólne – przedawnienie na zarzut (model tradycyjny) – obrona wierzyciela na podstawie **art. 5 k.c.**
- 2) Przedawnienie konsumenckie – przedawnienie brane pod uwagę z urzędu (model ochronny) – obrona wierzyciela przez **art. 117¹ k.c.**

Nieuwzględnienie przedawnienia przez sąd - **model tradycyjny**

W obrocie profesjonalnym, powszechnym oraz w razie roszczeń konsumenta, sąd zasądzi powództwo mimo upływu terminu przedawnienia, gdy:

- 1) dłużnik nie podnosi zarzutu
- 2) dłużnik zrzekł się zarzutu przedawnienia (art. 117 §2 k.c.)
 - zrzeczenie możliwe tylko po upływie terminu przedawnienia, kiedy dłużnik ma już alternatywę - może podnieść zarzut lub się go zrzec.
- 1) podniesienie zarzutu zostanie uznane za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (**art. 5 k.c.**)
 - teoretycznie możliwe także między profesjonalistami

Nieuwzględnienie przedawnienia przez sąd – pozwany konsument

W razie roszczeń skierowanych przeciw konsumentowi, sąd powinien zasądzić powództwo, mimo upływu terminu przedawnienia tylko w jednym przypadku, gdy:

1) szczególne przesłanki z **art. 117¹ k.c.** – decydują „względy słuszności”
(w uzasadnieniu projektu wyraźne nawiązanie do z.w.s.)

Wydaje się, że analizowany przepis ma być odpowiednikiem konstrukcji nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.) w sytuacji, gdy konstrukcja ta nie może być stosowana, bo nie wchodzi w grę korzystanie z prawa (nie chodzi wszak o zarzut).

Najbardziej oczywiste, ale mało prawdopodobne przykłady:

→ gdy dłużnik uzna powództwo, deklarując, że wie o przedawnieniu

(skoro dłużnik chce zapłacić, to względy słuszności nakazują uwzględnić jego wolę)

→ gdy dłużnik będzie przekonywał sąd, by nie uwzględniał zarzutu przedawnienia, gdyż chce wykazać merytoryczną bezzasadność powództwa (ale to mu się nie uda)

Inne przypadki???

1964: niewwzględnienie **upływu terminu** przedawnienia (art.117 §3)

- termin przedawnienia nie przekracza lat trzech,
- a opóźnienie w dochodzeniu roszczenia jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami
- i nie jest nadmierne [kumulatywnie!]

1990: nadużycie prawa (art. 5 k.c.) – niewwzględnienie **zarzutu** przedawnienia

Wyrok SN z 2.04.2003 r., I CKN 204/01:

- konieczne rozważenie charakteru dochodzonego roszczenia,
- przyczyn opóźnienia (zwłaszcza zachowania dłużnika)
- i stwierdzenie jego nienadmierności

2018: niewwzględnienie **upływu terminu** przedawnienia (art.117¹ k.c.)

→wyjątkowo, gdy **względy słuszności**, uwzględniając:

- 1) długość terminu przedawnienia;
- 2) długość okresu od upływu terminu przedawnienia do chwili dochodzenia roszczenia;
- 3) charakter okoliczności, które spowodowały niedochodzenie roszczenia przez uprawnionego, w tym wpływ zachowania zobowiązanego na opóźnienie uprawnionego w dochodzeniu roszczenia [alternatywnie?]

Uzasadnienie projektu ustawy - art. 117¹ k.c.

Proponuje się wprowadzenie normy mającej charakter **klauzuli generalnej**, określającej przesłanki podlegające ocenie organu stosującego prawo, dokonywanej w odniesieniu do standardów pozaustawowych.

Pozwoli to sądowni, w **szczególnie uzasadnionych przypadkach**, na nieuwzględnienie upływu terminu przedawnienia.

Proponowana regulacja złagodzi tym samym rygor ustawowego skutku upływu terminu przedawnienia.

Konieczność uwzględnienia **interesów obu stron** ma na celu udzielenie ochrony każdej ze stron, jednak z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji. W tym celu sąd powinien ustalić **sytuację osobistą i majątkową stron, a także wykształcenie, zawód i rodzaj wykonywanej działalności**.

Obowiązkiem sądu będzie zważenie na **racje natury moralnej** i nieuwzględnienie przedawnienia roszczenia, jeżeli wymagają tego względy słuszności.

Jednak samo rozważenie interesów stron i wzgląd na zasady słuszności mogłoby prowadzić do nieuzasadnionego nieuwzględniania przedawnienia. Konieczne jest, aby istniała także **wyjatkowość (nadzwyczajność, nietypowość) danego przypadku**.

[Projekt wyraźnie wskazuje, że **art. 117¹ k.c. ma być „w zastępstwie” art. 5 k.c.**]

Art. 117¹ k.c. a art. 5 k.c.

Art. 117¹ k.c. powinien być wykładany w taki sposób, aby zapewnić zbieżność z praktyką dotyczącą stosowania konstrukcji nadużycia prawa podmiotowego w przypadku, gdy przedawnienie jest brane pod uwagę na zarzut dłużnika:

Wyrok SN z 2.04.2003 r., I CKN 204/01

W wyjatkowych okolicznościach sąd może posłużyć się przy ocenie podniesionego zarzutu przedawnienia treścią art. 5 k.c. Stosując powołany przepis trzeba mieć oczywiście na względzie jego szczególny charakter wynikający z użycia w nim klauzul generalnych. Z tej przyczyny dla oceny, czy podniesiony zarzut przedawnienia nie nosi znamion nadużycia prawa, konieczne jest rozważenie charakteru dochodzonego roszczenia, przyczyn opóźnienia i jego nienadmierności.

Wyrok SA w WAW z 3 marca 2016 r., I ACa 756/15:

Uznanie zarzutu przedawnienia (...) za naruszający zasady współżycia społecznego może nastąpić w sytuacji usprawiedliwionej wyjatkowymi okolicznościami.

W zwykłych okolicznościach należy ściśle przestrzegać terminów przedawnienia, by zapewnić pewność w obrocie prawnym. Osoba, która z powodu własnego zaniedbania, niedającego się usprawiedliwić wyjatkowymi okolicznościami, nie realizuje przysługującego jej prawa do dochodzenia roszczenia i w ten sposób doprowadza do przedawnienia roszczenia, w zasadzie nie może powoływać się na przepis art. 5 k.c.

Nieuwzględnienie upływu przedawnienia

Art. 5 k.c. w kontekście przedawnienia zwykle chronił właśnie pracowników, konsumentów, osoby fizyczne (zwłaszcza chore, nieporadne itp.)

[w sprawach pracowniczych powoływany też art. 8 k.p. – zob. np. wyrok SN z dnia 13.06.2013 r., I PK 29/13]

Czy możliwe powoływanie się przez przedsiębiorcę?

Wyrok SN z dnia 3 października 2014 r., V CSK 630/13:

Art. 5 k.c. nie zawiera żadnych wyłączeń podmiotowych, nie jest więc wykluczone jego zastosowanie do roszczeń przedsiębiorcy przeciwko któremu podniesiony został zarzut przedawnienia, szczególnie w obrocie dwustronnie profesjonalnym. Zastosowanie klauzuli z art. 5 k.c. w stosunkach między przedsiębiorcami powinno mieć jednak charakter wyjątkowy za czym przemawia, poza samymi funkcjami przedawnienia, jako instytucji stabilizującej istniejące stosunki prawne i oddziałującej na terminowe dochodzenie roszczeń przez osoby uprawnione, także uzasadnione oczekiwanie ze strony profesjonalnych uczestników obrotu większej staranności w prowadzeniu swoich spraw.

Nieuwzględnienie upływu przedawnienia

Jakie zatem konkretne okoliczności mogłyby przemawiać na korzyść **przedsiębiorcy** w kontekście **art. 117¹ k.c.**???

Wyrok SN z dnia 3.10.2014 r., V CSK 630/13: *Ocena, czy w rozpoznawanym przypadku zachodzi podstawa do zastosowania art. 5 k.c. ma charakter zindywidualizowany, a jej podstawę stanowi całość okoliczności danej sprawy.*

Tak samo na gruncie **art. 117¹ k.c.(?!)**

Np. dłużnik zwodzi wierzyciela(?)

Np. profesjonalista (mikroprzedsiębiorca) dokonuje czynności poza głównym zakresem działalności, gdzie krótszy niż zazwyczaj termin przedawnienia.

Np. przedsiębiorca będący osobą fizyczną – długotrwała choroba.

Jaki jednak przykład roszczeń, w których **wierzyciel instytucjonalny** zasługiwałby na ochronę (???)

Np. długotrwałe ustalanie grona spadkobierców dłużnika (przy zachowaniu należytej staranności w zakresie sprawnego uzyskania aktu zgonu, wszczęcia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku itd.).

Nieuwzględnienie upływu przedawnienia - koszty postępowania

Gdyby sąd uwzględnił powództwo (mimo upływu terminu przedawnienia pominiętego na podstawie art. 117¹ k.c.), to pojawia się pytanie o rozstrzygnięcie w zakresie kosztów postępowania

Koszty postępowania przy zasądzeniu powództwa mimo przedawnienia:

Art. 98 k.p.c. – koszty dla powoda - **zasada odpowiedzialności za wynik procesu**

ale

Art. 102 k.p.c. - W wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Przerwanie/zawieszenie biegu przedawnienia

Nowa regulacja **nie zmienia stanu prawnego dotyczącego sytuacji przed upływem przedawnienia**, którego bieg może być przerwany lub zawieszony na zasadach ogólnych.

Wszystkie sfery obrotu – jednolite ujęcie - także w obrocie konsumenckim:

1) Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega **zawieszeniu** (art. 121 k.c.):

- Relacje osobiste (dzieci-rodzice, reprezentowany- przedstawiciel ust., małżonkowie)
- Siła wyższa

2) Bieg przedawnienia **przerywa** (art. 123 k.c.):

- Aktywność wierzyciela – czynność przed właściwym organem, w określonym celu i bezpośrednio w tym celu;
- Aktywność dłużnika – uznanie długu;
- Wszczęcie mediacji – definiowane w art. 183⁶ k.p.c.

Przerwanie biegu przedawnienia

- uznanie długu

Dwa rodzaje uznania:

Uznanie **właściwe** – czynność prawna (umowa) – możliwe także tylko co do części roszczenia (czasami potrzebna wykładania czynności prawnej)

Uznanie **niewłaściwe** – oświadczenie wiedzy – każde zachowanie dłużnika, wskazujące na jego przeświadczenie, że spoczywa na nim dług.

Zakres uznania niewłaściwego:

Przy czynnościach konkludentnych, które kwalifikuje się jako uznanie niewłaściwe, z natury rzeczy nie ma miejsca na oświadczenia co do wysokości uznawanego długu. Zachowania te, jak się wydaje, raczej przerywają bieg przedawnienia co do całego roszczenia (M. Pyziak-Szafnicka).

Przykłady uznania niewłaściwego: zapłata części długu, zapłata odsetek, udzielenie zabezpieczenia przez dłużnika (por. § 212 BGB)

Zapłata częściowa

1. Przed upływem terminu przedawnienia (jednolicie) – **przerwanie** biegu przedawnienia

Wyrok SN z 8.10.1982 r., I CZ 106/82

Utrwalony jest pogląd, że ustawa nie wymaga dla uznania żadnej szczególnej formy, że może ono nastąpić w sposób wyraźny lub dorozumiany oraz że zapłacenie nawet odsetek stanowi uznanie roszczenia.

2. Po upływie terminu przedawnienia – przerwanie bezprzedmiotowe

a) Zasady ogólne – zapłata jako **zrzeczenie się zarzutu** przedawnienia

Nie należy pochośnie przyznawać waloru zrzeczenia się zachowaniom dłużnika zmierzającym do zaspokojenia, ponieważ dłużnik, będąc ciągle zobowiązany, może zdecydować się na spełnienie części świadczenia, nie rezygnując z zarzutu przedawnienia co do pozostałej części (M. Pyziak-Szafnicka). Por. **Wyrok SA w Łodzi z 17.01.2013 r., I ACa 1023/12.**

b) Gdy pozwany konsument – **brak wpływu zapłaty częściowej na losy niezapłaconej części**, ale spełnione świadczenie jest należne(!)

Uznanie powództwa

1. **Przed upływem terminu przedawnienia** (jednolicie) – brak bezpośredniego wpływu na przedawnienie, bo przedawnienie i tak nie biegnie w toku postępowania (art. 124 §2 k.c.), ruszy na nowo dopiero po prawomocnym zakończeniu sprawy (art. 125 k.c.).
2. **Po upływie terminu przedawnienia**
 - a) Zasady ogólne
 - uznanie powództwa to zrzeczenie się zarzutu przedawnienia
 - b) Gdy pozwany konsument (przedawnienie konsumenckie)
 - Wyjątkowo możliwe niewwzględnienie upływu przedawnienia (jeżeli dłużnik ma świadomość, że minął termin przedawnienia i uznaje powództwo)
 - ocena sądu w świetle art. 213 §2 k.p.c. - *Sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.*

Uwzględnianie przedawnienia z urzędu

Uzasadnienie projektu podkreśla, że nowela **nie uchyla zasady kontradiktoryjności procesu i nie oznacza obowiązku prowadzenia przez sąd ustaleń z urzędu**

Sąd z urzędu uwzględnia samą tylko **konstrukcję jurydyczną** (*iura novit curia*)

- jeśli materiał dowodowy wskazuje na przedawnienie (np. data wymagalności roszczenia podana w pozwie – art. 187 k.p.c.), to sąd uwzględnia to *ex officio*

Jednak już określone okoliczności faktyczne istotne dla biegu przedawnienia powinny być wykazywane przez zainteresowane strony.

Wyrok SN z 27.07.1973 r., II CR 347/73 (kiedy przedawnienie uwzględniane było z urzędu):

Zgodnie z art. 117 § 3 k.c. [przed 1990 r.] sąd uwzględnia upływ przedawnienia z urzędu. Przepis ten należy rozumieć w tym sensie, że sąd uwzględnia z urzędu nie tylko sam upływ czasu, ale i te czynniki, które mają wpływ na jego bieg, jak przerwa i zawieszenie przedawnienia.

Jeżeli więc z materiału sprawy wynika, że powód jest chory psychicznie w stopniu uzasadniającym jego całkowite inwalidztwo, sąd powinien z urzędu zbadać, czy nie zachodzą przesłanki zawieszenia biegu przedawnienia przewidziane w art. 122 §3 k.c.

Uwzględnianie przedawnienia z urzędu

Skąd wiedza sądu o przedawnieniu roszczenia/ o biegu terminu przedawnienia?

- Wskazanie w pozwie daty wymagalności roszczenia – ustawowy obowiązek **powoda** (art. 187 §1 pkt 1¹ k.p.c.), ale wymagalność nie zawsze decydująca(!)
- Informacje o okolicznościach wpływających na rozpoczęcie, przerwanie lub zawieszeniu biegu przedawnienia – ciężar procesowy spoczywający na **powodzie**
- Zastrzeżenia co do podanej daty wymagalności i co do okoliczności wpływających na bieg przedawnienia – ciężar procesowy **pozwanego**

Uprawnienia **sądu** –żądanie usunięcia braku formalnego, żądanie sprecyzowania powództwa, żądanie uzasadnienia wskazanej daty wymagalności (kwestia rygoru?)

- **Informacyjne przesłuchanie stron:**

Art. 212 k.p.c. - §1 Sąd na rozprawie przez zadawanie pytań stronom dąży do tego, aby strony przytoczyły lub uzupełniły twierdzenia lub dowody na ich poparcie oraz udzieliły wyjaśnień koniecznych dla zgodnego z prawdą ustalenia podstawy faktycznej dochodzonych przez nie praw lub roszczeń. W ten sam sposób sąd dąży do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, które są sporne.

Badanie przedawnienia

Sąd samodzielnie ocenia przedstawione fakty i dowody.

Sąd nie jest związany podaną przez powoda datą wymagalności.

Sąd nie jest związany także twierdzeniami pozwanego, że mamy do czynienia z roszczeniem przedawnionym.

Sąd samodzielnie dokonuje subsumpcji – stosuje prawo, w tym przepisy dotyczące przedawnienia:

- Ustalenie długości terminu, sposobu jego biegu, okoliczności wpływających na ewentualne nieuwzględnienie przedawnienia.

Uwzględnienie zarzutu przedawnienia zwalnia sąd z badania meritum sprawy
→ „wyprzedzające znaczenie zarzutu przedawnienia” (zob. np. wyrok SA w Łodzi z dnia 7.11.2017, I ACa 697/17)

(gdyby jednak w apelacji wykazano błąd dotyczący przedawnienia, to uzasadnione będzie orzeczenie kasatoryjne – brak rozpoznania istoty sprawy)

Badanie przedawnienia

Jeżeli **sąd I instancji** nie uwzględnił upływu przedawnienia, to ten sam obowiązek spoczywa – z urzędu – na sędzię odwoławczym (nawet jeśli pozwany nie podniósł takiego zarzutu w apelacji).

Sąd II instancji jest bowiem sądem merytorycznym. Zasada pełnej kontroli.

Natomiast **komornik** nie uwzględnia przedawnienia z urzędu.

Jest związany tytułem wykonawczym (nawet jeśli przedawnienie oczywiste).

Obrona dłużnika tylko za pomocą powództwa przeciwegzekucyjnego.

Jeśli roszczenie zostanie wyegzekwowane, brak kolejnego środka ochrony - wierzyciel ma prawo zachować świadczenie jako należne (art. 411 pkt 3 k.c.)!

(II) Długość terminów przedawnienia

art. 118 zd. 1 k.c.

*Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, **termin przedawnienia wynosi sześć lat**, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata.*

art. 125 §1 k.c.

*Roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju albo orzeczeniem sądu polubownego, jak również roszczenie stwierdzone ugodą zawartą przed sądem albo sądem polubownym albo ugodą zawartą przed mediatorem i zatwierdzoną przez sąd **przedawnia się z upływem sześciu lat**. Jeżeli stwierdzone w ten sposób roszczenie obejmuje świadczenia okresowe, roszczenie o świadczenie okresowe należne w przyszłości przedawnia się z upływem trzech lat.*

Skrócenie najdłuższych terminów przedawnienia z lat 10 do lat 6(!)

Skrócenie terminów ogólnych - *ratio legis*

Uzasadnienie projektu ustawy:

- termin wystarczający na podjęcie przez uprawnionego czynności w celu dochodzenia roszczenia;
- zmobilizowanie stron stosunków prawnych do szybszego kształtowania stanów faktycznych w sposób zgodny ze stanem prawnym;
- interes zobowiązanego – skrócenie stanu niepewności co do możliwości przymusowego dochodzenia świadczenia przez wierzyciela;
- interes osób trzecich, zwłaszcza co do oceny sytuacji zobowiązanego (np. banki oceniające standing kredytobiorcy)
[Osoby trzecie mogą jednak nie wiedzieć np. o przerwie przedawnienia!]
- trudności dowodowe

Dodatkowo: terminy przedawnienia w innych krajach też często krótsze - np. 3, 5 lat

Pewne wątpliwości:

Art. 118 k.c. – najdłuższe (skrócone) terminy zwykle dotyczą roszczeń konsumentów!

Art. 125 k.c. – prawomocne rozstrzygnięcie i skrócenie przedawnienia? - *wątpliwe ratio legis?!*

Długość terminów

– zakończenie biegu przedawnienia

Skrócenie terminów 10 letnich, ale **wydłużenie terminów równych i dłuższych niż 2 lata**, bo zakończenie terminu przedawnienia przesunięte na koniec roku kalendarzowego (chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata) – art. 118 zd. 2 k.c.

Powołany przepis należy uznać za przepis ogólny, dotyczący nie tylko terminów z art. 118 KC, ale także szczególnych terminów przedawnienia (wspomina się o terminie krótszym niż 2 lata, a takiego w art. 118 k.c. w ogóle nie przewidziano! – błąd legislacyjny, powinna być osoba jednostka redakcyjna)

Ułatwienie praktyczne – wystarczy ustalić, w którym roku kalendarzowym kończy się podstawowy termin przedawnienia – nie trzeba wykazywać daty dziennej upływu podstawowego terminu na dotychczasowych zasadach.

UWAGA! W związku z brzmieniem art. 175 k.c., zmiana dotycząca zakończenia biegu terminu przedawnienia dotyczy też terminów zasiedzenia!

(III) Przepisy przejściowe

Zgodnie z jej art. 8, nowela z 13.4.2018 r. weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia (czyli 9.7.2018 r.).

Gdy chodzi o zmiany dotyczące przedawnienia wprowadzone w k.c. przewidziano jednak reguły przejściowe, w dużej mierze wzorowane na regulacji Przepisów wprowadzających kodeks cywilny z 1964 r. dotyczących przedawnienia roszczeń (zob. art. XXXV p.w.k.c.)

W rezultacie:

- zasadą **bezpośrednie stosowanie nowych regulacji**
- w pewnych przypadkach porównanie terminów biegnących wg dawnych i nowych zasad

Ale odrębna zasada dotycząca przedawnienia roszczeń przysługujących konsumentom, które oceniamy wg. dotychczasowych zasad (!)

Przepisy przejściowe

Art. 5 ust. 1 noweli - *Do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych stosuje się od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy [k.c.] w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.*

- Ta regulacja przejściowa dotyczy roszczeń dotąd nieprzedawnionych(!)
- Chodzi przede wszystkim o długość terminów, a po upływie przedawnienia (kiedy już upłynie) także o uwzględnianie go z urzędu w sprawach przeciwko konsumentom ,
- Koniec terminu przedawnienia (co najmniej 2 letniego) przypada na koniec roku kalendarzowego;
- Terminy 10-letnie skrócone do lat 6 (i wydłużone do końca roku kalendarzowego), ale... liczone od początku(!)

Art. 5 ust. 2 noweli - *Jeżeli zgodnie [ze zmienionymi przepisami k.c.] termin przedawnienia jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Jeżeli jednak przedawnienie, którego bieg terminu rozpoczął się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, nastąpiłoby przy uwzględnieniu dotychczasowego terminu przedawnienia wcześniej, to przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.*

Przepis dotyczy wyłącznie terminów skróconych przez nowelizację.

Jeżeli termin nie upłynął i był to termin 10 letni, to teraz zaczyna biec termin 6 letni od początku, chyba że termin liczony na poprzednich zasadach skończy się wcześniej.

W praktyce, jeśli upłynęły już cztery lata terminu przedawnienia, to zawsze **stare przepisy**.

Jeśli upłynęło mniej niż trzy lata, to zawsze **nowe przepisy**.

Jeśli upłynęło mniej (trzy do czterech lat), to zależy kiedy kończył się termin wg dawnych przepisów.

Przepisy przejściowe – przykład (art. 125 k.c.)

Orzeczenie się **uprawomocniło 15 listopada 2014 r.**

Wierzyciel nie podjął żadnych czynności egzekucyjnych.

9 lipca 2018 r. wchodzi w życie nowe przepisy. Kiedy w nowym stanie prawnym przedawni się roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem z 2014 r.?

Sprawdzamy, kiedy zakończyłby się nowy termin 6 letni, liczony od daty wejścia w życie noweli, a kiedy skończyłby się dawny termin 10 letni:

- 6 lat mija 9 lipca 2024 r., ale na nowych zasadach termin skończyłby się z końcem roku kalendarzowego, czyli 31 grudnia 2024 r.
 - przedawnienie na poprzednich zasadach kończy się 15 listopada 2024 r.
- Przyjmujemy zatem przedawnienie **wg przepisów dotychczasowych.**

Nowe przepisy (skracające terminy przedawnienia) nie mogą spowodować, że:

- bieżące już przedawnienie skończy się później
- nieprzedawnione dotąd roszczenie w dniu 9.7.2018 r. uznamy za przedawnione.

Przepisy przejściowe – roszczenia przeciw konsumentowi

Art. 5 ust. 4 noweli

*Roszczenia **przedawnione** przysługujące przeciwko konsumentowi, co do których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy **nie podniesiono** zarzutu przedawnienia, podlegają z tym dniem skutkom przedawnienia określonym [w kodeksie cywilnym], w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.*

Przepis dotyczy roszczeń **przedawnionych** w dacie wejścia w życie noweli (9.7.2018)

Jeśli dotąd **nie podniesiono zarzutu przedawnienia**, w ewentualnym procesie przedawnienie konsumenckie będzie mimo wszystko uwzględniane z urzędu (dotyczy to również postępowań wszczętych przed wejściem w życie noweli)!

Przedsiębiorca mógł wnieść powództwo licząc na brak rozeznania dłużnika i niepodniesienie zarzutu. Taka kalkulacja staje się płonna, jeśli w toku postępowania weszła w życie nowelizacja – sąd zastąpi dłużnika.

Potrzeba przynajmniej uprzedzenia stron przez sąd, że będzie ocena przedawnienia z urzędu – szansa dla wierzyciela, by przedstawić argumenty wskazujące np. na przerwanie biegu terminu przedawnienia.

Przepisy przejściowe – roszczenia przeciw konsumentowi

problematyka roszczeń przedawnionych w dacie wejścia w życie noweli

Czynności prawne dokonane z konsumentem po upływie przedawnienia:

- jeśli **przed wejściem w życie noweli** np. zrzeczenie się zarzutu i inne powodujące zaskarżalność – skuteczne(!), dopiero bieg przedawnienia, który rusza pod ich rządami zostaje poddany nowej regulacji;
- jeśli **po wejściu w życie noweli**
 - zrzeczenie się zarzutu bezprzedmiotowe (nawet gdyby go dokonano),
 - w grę wchodzi umowy przywracające zaskarżalność roszczeniom, ale dłużnik konsument może próbować się uchylić od skutków czynności, jeśli powoła się np. na błąd lub podstęp (wskazując, że nie wiedział o niezaskarżalności, a gdyby sprawa trafiła do sądu, to obronę zapewniłby mu sąd).

Przepisy przejściowe – roszczenia konsumenta

Art. 5 ust. 3 noweli

Do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 [k.c.], stosuje się przepisy [kodeksu cywilnego] w brzmieniu dotychczasowym.

Konsumentowi gwarantuje się, że jeśli przedawnienie jego roszczeń nie nastąpiło do wejścia w życie ustawy, a chodziło o termin 10 letni określonym przepisem ogólnym (art. 118) lub szczególnym (art. 125), to nadal biegnie termin 10 letni.

Ale jednocześnie „nie zadziała” wydłużenie terminu przedawnienia do końca roku kalendarzowego, w tym także w przypadku 3 letnich terminów przedawnienia roszczeń okresowych (zwłaszcza odsetki), bo one także uregulowane w art. 118 k.c.(!)

Wydłużenie to „zadziała” natomiast w przypadku tych roszczeń konsumenta, dla których termin przedawnienia jest co najmniej 2 letni i wynika z przepisów szczególnych (innych niż art. 118 i art. 125 k.c.).

Znaczenie noweli – przykład – umowa sprzedaży

Art. 554 k.c.

Roszczenia z tytułu sprzedaży dokonanej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedawcy, roszczenia rzemieślników z takiego tytułu oraz roszczenia prowadzących gospodarstwa rolne z tytułu sprzedaży płodów rolnych i leśnych przedawniają się z upływem lat dwóch.

Przed nowelą:

Roszczenie profesjonalnego sprzedawcy – 2 lata

Roszczenia innego sprzedawcy – 10 lat

Roszczenia kupującego profesjonalisty – 3 lata

Roszczenia innego kupującego – 10 lat

Każdorazowo przedawnienie na zarzut!

Konieczne dokładne ustalenie daty upływu terminu przedawnienia.

Znaczenie noweli – przykład – umowa sprzedaży

Art. 554 k.c.

Roszczenia z tytułu sprzedaży dokonanej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedawcy, roszczenia rzemieślników z takiego tytułu oraz roszczenia prowadzących gospodarstwa rolne z tytułu sprzedaży płodów rolnych i leśnych przedawniają się z upływem lat dwóch.

Nowe zasady – przedawnienie rusza pod rządami zmienionych przepisów:

Roszczenie profesjonalnego sprzedawcy – 2 lata

Roszczenia innego sprzedawcy – **6 lat** (zamiast 10)

Roszczenia kupującego profesjonalisty – 3 lata

Roszczenia innego kupującego – **6 lat** (zamiast 10)

Każdorazowo przedawnienie na koniec roku kalendarzowego!

W sprawach przeciwko konsumentom przedawnienie uwzględniane z urzędu.

W pozostałych sprawach na zarzut.

Znaczenie noweli – przykład – umowa sprzedaży

Przedawnienie rozpoczęte pod rządami dawnych przepisów:

Roszczenie profesjonalnego sprzedawcy – 2 lata (na koniec roku kalendarzowego)

Roszczenia innego sprzedawcy niebędącego konsumentem – rusza nowy 6 letni termin kończący się na koniec roku kalendarzowego, chyba że 10 letni termin liczony wg poprzednich zasad (bez przedłużenia) upływa szybciej

Roszczenia innego sprzedawcy będącego konsumentem – pozostaje dawny 10 letni termin kończący się na dawnych zasadach

Roszczenia kupującego profesjonalisty – 3 lata (na koniec roku kalendarzowego)

Roszczenia innego kupującego niebędącego konsumentem – rusza nowy 6 letni termin kończący się na koniec roku kalendarzowego, chyba że 10 letni termin liczony wg poprzednich zasad upływa szybciej

Roszczenia innego kupującego będącego konsumentem – pozostaje dawny 10 letni termin kończący się na dawnych zasadach

W sprawach przeciwko konsumentom przedawnienie z urzędu.

W pozostałych sprawach na zarzut.

Znaczenie noweli

– przykład – odsetki za opóźnienie

Odsetki od nieterminowo zapłaconej ceny sprzedaży – świadczenie okresowe
– przedawnienie 3 letnie (art. 118 k.c.)

Dawne zasady – 3 lata, przedawnienie osobno za każdy dzień opóźnienia
– po trzech latach od wymagalności codziennie przedawnia się roszczenie za jeden dzień

Nowe zasady – 3 lata, ale koniec przedawnienia **na koniec roku kalendarzowego** (wyjątek: nieprzedawnione roszczenia konsumentów)

– a zatem na koniec roku kalendarzowego następującego po pierwszych trzech latach od daty wymagalności **przedawnia się cała „paczka roszczeń odsetkowych”** powstałych w pierwszym roku kalendarzowym (licząc od daty wymagalności);

- na koniec kolejnego roku kalendarzowego przedawniają się roszczenia z całego drugiego roku kalendarzowego (licząc od daty wymagalności).

Znaczenie noweli

– przykład – odsetki za opóźnienie

Roszczenie **odsetkowe**, a roszczenie główne.

Wydłużenie przedawnienia roszczeń odsetkowych – termin trzyletni upływa **z końcem roku kalendarzowego** (wyjątek: nieprzedawnione roszczenia konsumentów).

Roszczenie główne (oceniaamy samodzielnie):

– jeśli termin przedawnienia nie przekracza 2 lat – **bez zmian**.

– jeśli termin przedawnienia co najmniej 2 lata, to upływa **z końcem roku kalendarzowego**.

Trzeba jednak pamiętać, że Roszczenie o odsetki za opóźnienie przedawnia się najpóźniej z chwilą przedawnienia się roszczenia głównego (uchwała składu 7 ss. SN z 26 stycznia 2005 r., III CZP 42/04)

Znaczenie noweli – przykład – umowa ubezpieczenia

Art. 819 §1 k.c.

Roszczenia z umowy ubezpieczenia przedawniają się z upływem lat trzech.

Nieprzedawnione roszczenia wobec ubezpieczyciela i ich ocena po nowelizacji:

Roszczenie główne profesjonalisty (819) – 3 lata, przy czym termin **upływa na koniec roku kalendarzowego**;

Roszczenie główne konsumenta (819) – jak wyżej (bo termin spoza art. 118)

Roszczenia odsetkowe profesjonalisty (118) - 3 lata, przy czym termin upływa **na koniec roku kalendarzowego**;

Roszczenia odsetkowe konsumenta (118) – *komplikacje(!)*

- 3 lata, przy czym termin upływa **na dawnych zasadach – nie przedłuża się (jeżeli roszczenie powstało przed wejściem w życie noweli)**,

- chyba że chodzi o **nowe roszczenia odsetkowe**, których początek biegu przedawnienia przypada po wejściu w życie noweli, wtedy termin 3 letni **upływający na koniec roku kalendarzowego**.

Roszczenia wobec ubezpieczyciela, więc **przedawnienie zawsze na zarzut!**